

վերջիշեալ Հինգ ձեւերէն առաջինը կը յիշեցնէ ասորեստանեան կանոններէն չորրորդը, ուր նոյնպէս բաղաձայնը կրկնուած է. բայց խաղերէն բառին մէջ կայ այն Տիմնական տարբերութիւնը՝ որ բաղաձայնը թէեւ կրկնուած, բայց ձայնաւորը մէկ անգամ գրուած է, մինչդեռ ասորեստանեան ձեւին մէջ թէ՛ ձայնաւորը եւ թէ՛ բաղաձայնը կրկնուած են. այսպէս՝ ru-u-ku-hi, giš-šü-ri. Ըսել է թէ Հոս ձայնաւորի երկարութիւն չկայ եւ բաղաձայնի Հասարակ կրկնութիւն մ'է: Այս կրկնակ բաղաձայնը անշուշտ խաղիւս լեզուին մէջ գոյութիւն ունէր, եւ բեւեռագրողին կողմէ տողը երկարելու համար անգամ չէ, որովհետեւ նոյն՝ այս բառը ամեն անգամ ալ այս կրկնակ բաղաձայնով կը գտնենք եւ երկրորդ՝ միմայն այս բառն է որ կրկնակ բաղաձայն ունի յիշեալ 24 արձանագրութեանց մէջ: Եթէ բաղաձայնը աւելորդ տեղը կրկնուած ըլլար, անշուշտ անգամ մ'ալ առանց կրկնութեան պիտի պատահէր եւ երկրորդ՝ ուրիշ առթիւ ուրիշ որեւիցէ բաղաձայն մ'ալ կրկնուած պիտի ըլլար:

Երկրորդ ձեւը բացատրութեան պէտք չունի. պարզ ձայնաւորները բնական է կը ներկայացնեն կարծերը:

Երրորդ ձեւը նոյն է ասորեստանեան երրորդ կանոնին հետ (ki-ir). բոլոր է թէ Հոս ալ ձայնաւորը կարճ է եւ ձայնաւորներէն երկրորդը գրուած է տողը երկարելու: Այս բառին կը համարուինք եթէ իւրաքանչիւր բառի զանազան օրինակները իրարու հետ համեմատենք. օրինակի համար՝ բաղաձայն անգամներ ունինք Ar-gi-iš-ti գրութիւնը, որ կը ներկայացնէ երկու է. բայց միւս կողմէ կան նաեւ Ar-giš-ti-šo ք 2, ք 2, թ 2, Ar-giš-ti-o ք 4, Ar-giš-ti-xi-na և 1, Ar-giš-ti-xi ք 12, Ar-giš-ti-xi-ni-o ք 2, ք 4, որոնք կը ներկայացնեն մէկ i.

Չորրորդ ձեւը՝ որ ասորեստանեան բեւեռագրութեանց մէջ ալ շատ սովորական բան մ'է, ասորագեաներու մէջ կը համարուի իբր կարճ ձայնաւորի նշան, իսկ կրկնուած ձայնաւորը գրուած՝ միայն տողը երկարելու համար: Այսպէս պէտք է ընդունել նաեւ խաղիւս բեւեռագրութեան մէջ, որուն կը համարուինք, եթէ նոյնպէս համեմատենք միեւնոյն բառին զանազան օրինակները իրարու հետ: Օրինակի համար՝ միեւնոյն բառին համար կը գտնենք՝ ba-du-si-i-o ք 7, ba-du-u-si-o ք 2, 5, ba-du-u-si-o ք 2, 3, ba-du-si-o ք 6 եւն. այս բոլորը կը ցուցնեն թէ բառը պէտք է կարգաւ պարագայէս badusie,

Հինգերորդ ձեւը նոյն է ասորեստանեան երրորդ կանոնին հետ, որ կը ներկայացնէ երկար ձայնաւորը:

Ամփոփելով այս բոլորը՝ կը տեսնենք որ խաղիւս բեւեռագրութեան մէջ 1. բաղաձայններու աւելորդ կրկնութիւն չկայ, ձայնաւորները միայն կրկնաւ աւելորդ տեղը կրկնուիլ՝ առանց կարգացունելու. 2. խաղիւս ձայնաւորները կարճ են. ընդ ամենը մէկ բառ միայն կայ (na-a-ab) որ երկար ձայնաւոր ունի. բայց ասիկա ալ, ինչ կը թուի թէ փորագրութեան սխալ մը ըլլայ, հետեւաբար խաղերէն վերջէ ելլելու յայնորէն շուրջ էր: Այս վիճակը ճշդիւ նոյն է հայերէնի, վրացերէնի եւ միւս գրացի արեւելեան լեզուներուն հետ:

ՀԱՐԱՅԱՅ ԱՃԱՆԻՍԱՆ

ՄԱՅՅԵՆ ՍԽՈՍԱԿԱՆ

ԳՐ. ՏԵՐ-ՊՕՂՈՍԵԱՆ՝ Լեւոն Եանթի «Հին ասորեստանեան» եւ Ստեփանոս Վարսկանի Յիշատակարանը: Երուշ, տպ. Մ. Բաբաշանեան 1913, 8*, էջ 60: Գինն 30 կոպ.:

Այն նոր շարժումը, որ տեսնուեցաւ վերջերս հայ գրական հրապարակի վրայ առթիւ Լ. Էանթի «Հին ասորեստանեան» թատերական գրուածքին, գրգռու եղած է Գր. ՏԵՐ-ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ խառնել իր հին թղթերը, որոնց մէջ 1894էն ի վեր թուարուած ուներ Ստեփանոս Վանականի Յիշատակարանը՝ Մաշտոց Կաթողիկոսի կենսագրութիւնը:

Թէ որչափ յարմարութիւն կար այս զուտ մատենագրական յիշատակարանին հրատարակութիւնը կապել «Հին ասորեստանեան» թատերական գրուածքին հետ, զայն չենք ուզեր հոս խնդրոյ նիւթ ընել:

Տեսարակիս առաջին մասը (էջ 3—35) նուիրուած է Էանթի գրուածքին պատմական տարրերին ցոյց տալ, որոնք ամբողջութեամբ Մաշտոցի կենաց պարագաներն կ'ամփոփեն իրենց մէջ:

Էանթ իւր աշխատութեան մէջ, իբրեւ այլաբանական՝ սիմպոլիկ դրամա, թող առած է իրեն Սեւանի վանքին շինութեան պարագաներն՝ Մաշտոց Կաթողիկոսի եւ Մարիամ իշխանուհւոյն յարաբերութիւնը, հիմնել սիրաբանութեան վրայ, որ որչափ ալ իւր մէջ արագնիւ